

Clown Mia en Clown Bella in Gambia, oktober 2012

Mijn reis als clown naar Gambia laat zich eigenlijk niet in woorden vangen.
Toch ga ik een poging doen ...Samen met de foto's spreekt het hopelijk tot de verbeelding!

De reis:

Met een koffer vol gekregen clownsneuzen, vlaggetjes en jasjes van onze stichting Dichterbij-clown gaan we de lucht in. We hebben, dankzij de brief die ik verstuurd heb aan familie, vrienden en bekenden, 660 euro te besteden. Hiervan hebben we onder andere twee levensgrote communicatiepoppen voor de kinderen gekocht. Hettie heeft op haar school en in de kerk geld ingezameld, opbrengst 1000 euro. Hiervoor laten we 16 stoeltjes maken. Het geld wat over is willen we daar besteden aan wat nodig blijkt.
Zo gaan we op weg om onze dichterbij kwaliteiten zesduizend kilometer verder weg te tonen. Spannend....

Zes uur later landen we in het donker in Banjul. Hier worden we opgewacht door Marloes. Marloes werkt en woont al meer dan 25 jaar in Gambia. Ze is een Nederlandse vrouw die freelance verbonden is aan Speelwerk, de welzijnsorganisatie die ons gevraagd heeft naar Gambia te gaan om als clowns vrijwilligerswerk te doen.

Met een taxi over onbekende wegen en zandpaden gaan we op weg naar het rode huis op het schoolterrein in Tujereng. Daar worden we om 1 uur 's nachts verwelkomd door het hoofd van de school en een leraar.

De volgende ochtend verlaten we het schoolplein op zoek naar brood. We ontmoeten Kadi, de overbuurvrouw met een stalende lach en vers brood. Elke daaropvolgende dag beginnen we zo: lachend en pratend

Scholen

De eerste paar dagen spelen we in de kleuterklassen en op het speelflein van de Crownschool, waar ons rode huisje ook staat. Als je wilt dan kun je via de website van speelwerk (www.speelwerk.net) een kort filmpje zien van deze school.

Van de 7 kleuterleraren zijn vooral de 2 mannelijke leraren erg enthousiast. Ze zijn gewoon door het dolle heen. Dat moeten Hettie en ik dan ook temperen en ondertussen ook contact maken met de kindjes... Wel een uitdaging. Zweten en lachen. Alle clownprincipes vliegen door mijn hoofd terwijl mijn hart zich opent door de aanblik van die lieve snoetjes.

In een veilig groepje durven de kinderen wel. Uiteindelijk zijn er zelfs kleuters die 1 op 1 wat aangaan met ons clowns. In Tujereng zijn wij de enige blanken en daardoor alleen al een bezienswaardigheid. Dan ook nog dat gekke gedrag wat niet voorspelbaar is, dat geeft eerst wat verstillings. We kiezen ervoor om te beginnen met samenspel tussen ons clowns en via de leerkracht en de ruimte de veiligheid op te bouwen om zo geleidelijk toenadering te zoeken. In de klas wordt er verwacht van de kinderen dat ze netjes blijven zitten. Als wij willen dat een kind ons helpt in het spel blijft dit kind vaak zitten totdat de juf zegt dat hij/zij op mag staan. Er is een jongetje dat zo graag wil meedoen dat hij al schuivend op zijn stoeltje naar voren komt. De juffen met kleine kinderen nemen hun kind gewoon mee naar school. Het kind wordt gevoed in de klas en ligt daarna op het bureau van mama te slapen. Vrouwen hebben vaak dubbele banen door te werken en te zorgen. Het huishouden is zo primitief en kost zo veel tijd: wassen met de hand, koken op houtvuur, kinderen verzorgen, enz.... Mannen zeggen zelf dat ze leven als koning. Ze doen het hoognodige en zitten daarna graag onder een boom voor zich uit te staren of te praten. Zowel de mannen als de vrouwen denken in ieder geval niet ver vooruit. Wat vandaag komt is goed en morgen zien we wel weer. Over efficiëntie is niet veel nagedacht. Deze leefstijl, die wij noodgedwongen dan ook maar

aannemen, geeft wel veel ruimte in mijn hoofd. Je kunt bijvoorbeeld gewoon een taxi bellen en dan lekker zitten totdat deze auto er aankomt. Het kan snel zijn, maar ook wel een uur duren. Het kan ook zo zijn dat jezelf nog niet klaar bent als de chauffeur komt, maar dan wacht deze man ook gemoedelijk af. "No problem" hoor je de dan ook hele dag.

Gambia heeft negen 'stripes', bevolkingsgroepen, die ieder hun eigen taal hebben. Voor een land net zo groot als twee provincies van Nederland best complex. Sommige talen lijken op elkaar, maar er zijn ook groepen die elkaar niet kunnen verstaan. Gambia is vroeger een Engelse kolonie geweest. Engels wordt al vanaf de kleuterklassen aangeleerd. Goed voor de studie en werkmogelijkheden, want met deze taal kun je je wereldwijd wel redden.

Best veel gezinnen hebben een man, broer of vader die werkt in bijvoorbeeld Ghana, Kenia, Spanje, of Italië. Ondertussen gaan we ook op bezoek bij de meubelmaker die de stoeltjes maakt van het geld dat Hettie heeft ingezameld. Ze zien er stevig en fleurig uit.

Als we in onze tweede week terug komen op de Crownschool weten de kinderen wat ze kunnen verwachten en kunnen we hierdoor gelijk veel makkelijker insteken. Spel krijgt meer diepgang en we komen echt dichterbij! Omdat we inmiddels ook privé leerkrachten van de hogere groepen in de basisschool kennen komen we ook bij deze klassen op bezoek. Grappige Engelse improvisatieliedjes rollen ons over de tong.” I Am so glad I lost my hat, ” en dan maar zoeken naar de hoed met zijn allen.

We gaan ook een dag spelen bij de kleuters in de christelijke basisschool in ons dorp om het verschil te ervaren. We zien niet zoveel verschil. Deze directeur legt uit dat ook hij met erg weinig geld veel moet doen. Bij beide scholen krijgen de kleuters ontbijt op school. Als leraar in dienst van de regering moet je werken waar je wordt aangesteld. Daar ga je dan soms noodgedwongen ook wonen. Niemand weet wanneer je overgeplaatst wordt. Je mag wel een verzoek indienen maar je weet nooit wat er besloten wordt. Op de kleuterafdeling van ‘onze’ school zijn de mensen aangesteld door Speelwerk.

De interesse in Nederland is groot. Na het werken leren we steeds meer mensen kennen die we ontmoeten op het plein waar de moskee is en de markt. Daar stoppen ook de busjes. Opgepropt tussen de mensen in allerlei kleuren en geuren hobbelen we van hot naar her. Je kunt overal langs de weg gaan staan en er wordt altijd gestopt als er nog iemand bij kan. Op het dak kan eventueel nog een schaap of geit onder een net. De sfeer in zo’n bus is wel even wat anders dan in onze sprinter tussen de Veluwe en de Achterhoek. Ik kijk mijn ogen uit. Vaak ontstaan ook daar gesprekken. Mensen willen weten in welk hotel wij verblijven. Als we uitleggen dat we in Tujereng slapen en daar vrijwilligerswerk als clown doen worden de

ogen zo groot als schoteltjes. Een clown wat is dat? Meestal benoemen we het als comedians, of drama. Op de middelbare school krijgen leerlingen dit vak. Gelukkig hebben we ons fototoestel ook altijd bij ons en kunnen we de beelden laten zien. Dan ontstaat bij hen een glimlach en herkenning. Gambianen zijn dankbaar voor de inzet van blanken(vooral

Nederlanders en Denen valt ons op) maar blijven tegelijkertijd ook trots op hun eigen land en cultuur.

Ziekenhuizen

Halverwege de eerste week gaan we op weg naar Banjul, de hoofdstad van Gambia. Marloes had voor ons al contact gelegd met de directeur van het Victoria Hospital daar. Aangekomen op het plein in Banjul zien we honderden rammen die worden verkocht voor het naderende offerfeest. Herrie met taxi's, mensen, schapen en stoffige rood zanderige hitte. Iedereen die het zich kan veroorloven koopt een ram voor de slacht. Dit kost hen bijna een maandsalaris! De directeur is er niet op de afgesproken tijd. De secretaresse verontschuldigt zich. Ze probeert te bellen, zonder resultaat. We moeten echt toestemming hebben want anders kan het spelen liet doorgaan. Na een paar uur wachten besluiten we een poging te doen om in een internetcafé contact met het thuisfront te maken. Zelfs met hulpvaardige studenten en medewerkers valt telkens het digitale contact weg. Ach, onze kwaliteiten liggen in het menselijke contact, maar ja een leuk berichtje zenden was toch ook fijn geweest. Rustig blijven Nel, je niet boos maken: water drinken, zuchten en het zweet gewoon maar laten lopen via je rug, benen... (soms had ik zelfs de neiging om mijn clownsneus af te gieten). Terug gekomen in het ziekenhuis is er nog geen directeur. Bedremmeld verlaten we het gebouw. Hettie en ik spreken met elkaar af dat we later die week gewoon op de bonnefooi naar het ziekenhuis in Brikama, een stad wat dichterbij Tujereng, zullen gaan om daar ons clownspel aan te bieden.

Een paar dagen later doen we deze poging. Vlak voor het ziekenhuis spreekt een jongeman ons aan. We leggen uit wat we willen doen. Deze man, Ams, werkt als broeder in het ziekenhuis. Hij wil ons wel introduceren. En we kunnen gelijk die dag al spelen! Ams is vrij die dag maar is zo nieuwsgierig dat hij graag wil kijken. Wij vinden dat leuk en we drukken hem ook direct onze camera's in zijn handen. Na een uurtje moet ons zweet opdrogen en lessen we onze dorst. Een banaantje schuiven we ook naar binnen, even op adem komen. Het moment waar op Ams gaat praten en vertelt wat hij heeft gezien in ons spel is voor mij het meest bijzondere in deze hele reis. Hij legt uit wat de meerwaarde is van onze aanwezigheid daar. Ik kan het niet eens samenvatten wat hij zegt. Het overstijgt de inhoud van onze nieuwe folder van de Dichterbij-clown! Alle elementen waar wij aandacht aan willen besteden ziet hij! *Door ons spel ontstaat veiligheid, gezelligheid, mensen voelen zich meer thuis, er ontstaat verbinding tussen mensen die daar zo eindeloos wachten bij hun zieke kind. Door de humor brengen we afleiding, mensen voelen zich gezien, zijn even los van hun ellende.* Wow wat een bevestiging! Ams kan wel een ambassadeur worden voor Dichterbij-clownswerk in Gambia.....

De spontane en openlevenshouding van de meeste Gambianen geeft vaak snel een ingang tot contact. Veel moeders die dagenlang bij hun zieke kind blijven, lachen spontaan en genieten, zijn even vrij van zorgen. Bij de eerste kinderzaal werd er geklapt, gestampt en geroepen "don't go, don't go". Bevlogen spelen we verder en beloven de week erna nog een dag te komen spelen. Ook dan volgt Ams ons spel. We leggen contact met een apotheker van het ziekenhuis(ja Joop...) Deze man stelt voor om als clowns uit te beelden dat het echt belangrijk is om de klamboe te gebruiken in de malariatijd. Mooi idee om uit te werken in een act als theaterstukje ooit?

Ontspanning

Buiten ons clownswerk om maken we ook tijd voor onszelf.

We proberen elke namiddag in de zee te dobberen om zo de dag van ons af te laten glijden. De zee is maar vijf kilometer van Tujereng maar in de vochtige hitte is lopen bijna niet te doen. We nemen dan een busje, of soms een klein stukje een taxi. Op het strand zijn dan eenvoudige standtentjes van bamboe met heerlijke bedden en palmbomen of parasols van bamboe voor de schaduw. Het personeel is heel vriendelijk. Soms nemen we een biertje. Je hebt soms ook bijna niets in een strandtentje en dan krijgen we een sinaasappel of zelfs een kokosnoot uit de boom, vers voor onze ogen uit de boom gehaald. Een Belgische vrouw op het strand vatte het mooi samen toen Hettie aan haar vertelde wat wij deden: “O, ge brengt vreugde en ge krijgt vreugde!” We zoeken meestal de kleinere strandjes op. In het toeristische gebied zijn luxe resorts waar we ook een keer een uurtje naast een zwembad liggen. Dit trekt ons niet echt aan. Daar willen ze je ook steeds paaïen om iets te kopen. In het dorpje waar wij wonen is dat niet zo. We worden, logisch met ons uiterlijk, ook meteen herkend en mensen zijn echt blij om ons weer terug te zien. Ze vragen hoe onze werkdag was en willen de foto's zien. Prachtig zoveel oprechte belangstelling. Het is nog nergens druk, omdat de regentijd net voorbij is, dus genoeg tijd voor uitwisselingen. Zo leer ik veel over de leefstijl van de Gambianen en kan ik ook vertellen over het leven in Nederland. Ik voel regelmatig echt heimwee. Peter, mijn man, is zover weg. Ik ben tegelijkertijd ook heel gelukkig daar. Het voelt alsof ik ook Afrikaanse genen heb. De makkelijke en spontane omgang die daar normaal is voelt goed en eigen voor mij.

In ons weekend vieren we Tobaski, het offerfeest. Een juf heeft ons hiervoor uitgenodigd bij haar thuis. We voelen ons vereerd dat we er zomaar bij mogen zijn. Dit is voor hen het grootste feest van het jaar. Vrouwen dragen allemaal nieuwe jurken en families komen samen. Er worden voor ons ook jurken geregeld die we dragen tijdens de ceremonie.

Op het plein zitten we tussen de vrouwen en meisjes achterin. We gaan zitten en staan, buigen en doen wat de anderen doen. Wat de Iman ver voorin allemaal aan ons verteld is uiteraard niet duidelijk. Veel Gambianen zijn moslim(90%), de rest is christen.

Er wordt heel makkelijk mee omgegaan. Zo werken christelijke leraren op Islamitische scholen en andersom. Sommige mensen leven nog heel traditioneel, anderen meer modern. Manyima, de juf waar we die dag zijn, bereidt de ram. Die ram hebben wij eerst levend voorbij zien komen. Later wordt de kop geshouwd. Uren wachten we in de hitte. Er is niets te doen. De man van Manyima zit in Ghana en heeft gebeld. Ze vertelt dat ze haar man ongeveer 2 keer per jaar ziet. Ze is de 1^e vrouw van hem, maar ze verwacht dat hij binnenkort een 2^e vrouw zal trouwen. Dan gaat ze er financieel erg op achteruit. Om zich hiervoor in te dekken verkoopt ze nu zakjes water of limonade die ingevroren zijn. Heel Gambia zuigt op zulke ijszakjes. De pan water kookt op het houtvuur en beetje bij beetje wordt de ram toegevoegd. Het schuimt staat erop en de geur spreekt ons niet echt aan. Hoe gaan we deze dag door brengen? Veel kinderen krioelen om ons heen. In de loop van de middag is het eten na uren pruttelen blijkbaar klaar. Manyima verdeelt de inhoud over schalen voor andere families. Wij krijgen een groot bord met 2 lepels en worden in de eetkamer uitgenodigd. Hier mogen we samen eten terwijl Manyima zich gaat wassen en omkleden. Hettie frummelt ongezien een deel van de inhoud van dit bord weg in een zakje in haar rugzak. Onherkenbaar mooi komt Manyima terug bij ons. Mooie jurk, pruik en make-up maken haar een andere vrouw. We volgen haar naar de rest van haar familie. Onder een grote mangoboom ploffen we neer. De mooie delen van de ram worden daar gegrild en met uien gegeten. Dit smaakt prima. Op het einde van deze dag vertrekken we. Weer een berg ervaring rijker.

Nu kan ik me weer wassen in ons rode huis en zo de blauwe vlekken van mijn lijf poetsen die de nieuwe jurk heeft laten ontstaan door het zweten.

We bezoeken een leraar die net vader is geworden, Deze meester Jassey heeft 3 vrouwen en 14 of 15 kinderen.(hier komt hij steeds niet uit) Het laatste kind is net geboren voordat wij aankwamen. In Gambia is het de gewoonte dat moeder en kind een paar weken binnen blijven. Daarna volgt de naamgevingceremonie en krijgt dit kind een naam. De 1^e keer dat deze meester Jassey ons bezoekt bij ons rode huisje vertelt hij dat dit laatste baby'tje Hettienel gaat heten. Al onze bezwaren wil hij niet horen. Een eerder kind heet ook Ingrid naar een juf uit Holland die hij heeft leren kennen toen ze op school vrijwilligerswerk deed enkele jaren geleden. Hij nodigt ons uit om een keer op kraamvisite te komen. Het gedeelte

van Tujereng waar meester Jassey woont, heeft nog geen elektriciteit. Wij gaan op een avond langs, maar toen was het al donker. We kunnen moeder en kind zien doordat er een zaklamp

op gericht wordt. De baby wordt bewonderd. Op een gegeven moment verdwijnt de vader des huizes en daar zitten we dan in het aardedonker!

Ik maak maar een paar foto's waardoor we door het flitslicht elkaar weer even kunnen zien. Ik blijf soms het bed te fotograferen met moeder, kind en Hettie maar soms ook de fiets die achter het bed staat. We worden enthousiast uitgezwaaid als we weer terug lopen.

Onder de sterrenhemel vraag ik me af: wat is geluk? Deze mensen stralen met hun eenvoud zulke pure gevoelens uit. Geroerd staar ik nog naar de maan en wolkjes. De avonden zijn al vroeg donker, rond zeven uur. Na een volle dag is dit voor ons de tijd om mijmeren over de dag die geweest is, en te bedenken hoe verder. Steeds vaker krijgen we bezoek. Veel kennissen worden zo al snel vrienden. De gesprekken zijn boeiend en de contacten zijn diepgaand. Hoe kunnen we hier ooit nog weg?

Afscheid

We bedenken 2 dagen voor vertrek dat we een afscheidsfeestje willen geven. We lopen door het dorp en vinden onze vrienden, of bellen ze met onze africell telefoonkaart op. Er wordt spontaan en positief gereageerd. Met 15 volwassenen en wat kinderen vieren we feest. Het voelt zo dubbel... We delen clownsneuzen uit. Op hun bruine huid staan die erg mooi. We leggen uit wat onze reis voor ons heeft betekent. Ik probeer een brok weg te slikken met een flesje Fanta met een rietje. Lukt niet. Dansende vrouwen bewegen hun soepele heupen. De kinderen huppelen blij tussen de limonadeflesjes en de kaarsen in het zand door. We realiseren ons dat dit ook voor hen heel bijzonder is. Wij hebben 'gewoon' een feestje geregeld. Ik rekende het om en schrok toen ik me realiseerde dat het tafeltje met zoutjes en frisdranken wel een half maandsalaris bedraagt voor een leraar!

De laatste dag: In de ochtend afscheid bij de kleuters. De poppen worden gegeven. We zingen: “If you are happy and you know it clap your hands” en geven de leraren onze Dichterbij-clown promotiejassen. Dan worden we door broeder Ams naar het vliegveld gebracht. Met weemoed laten we alles en iedereen achter. Onze wens om terug te komen is groot en ook wel haalbaar verwachten we. Een stapel adressen zit in een van de zakjes in de rugzak. De beelden van de mensen neem ik in mijn hart mee. Als ik achterom kijk in het vliegtuig zie ik de volgende tekst staan op de achterwand:

Er zit toch geen grens in je hart? (Maria Sereh, Istanbul)

Met dank aan:

Hettie: voor de goede en grappige samenwerking als clownsmaatje!

Peter, mijn man, voor alle enthousiaste hulp bij de voorbereiding Ook tijdens mijn reis voor de trouwe sms- jes, en voor alle zorgtaken die hij thuis vol liefde overnam.

Walter, directeur van Speelwerk, voor het beschikbaar stellen van het rode huis

Anita, mijn manager bij Humanitas –DMH, voor de ruimte geven van het inplannen van mijn overuren waardoor ik deze weken weg kon gaan.

Mijn familie, vrienden en vriendinnen die luisterden, mailden, belden, en ook nog eens royaal geld doneerden.

Mijn ouders die me zoveel roots hebben gegevens om te spelen met mijn medemens en te ervaren dat iedereen één is.

Lena en Jos, onze kinderen, die ik hoop wat mee te kunnen geven van deze ervaringen. En waarvoor ik dankbaar ben dat ik hen gezond ter wereld heb mogen zetten.

Vervolg.

Ik hoop dat ik als clown terug kan gaan naar Gambia. Doel is daar te spelen en door de humor in te zetten zieke en hulpbehoevende mensen plezier en aandacht te geven, hen even uit de dagelijkse zorg te halen. Via aanvraag van een fonds voor deze wens wil ik dit in de vorm van een project proberen neer te zetten. De kracht van de humor in een non-verbale werkwijze staat daarbij centraal. Zo wil ik ook op educatief gebied de kracht van de clown in zetten. In de loop van 2013 zal bekend worden of deze aanvraag gehonoreerd wordt.

Liefs, van Nel

Met een kus met een knipoog van Clown Mia